

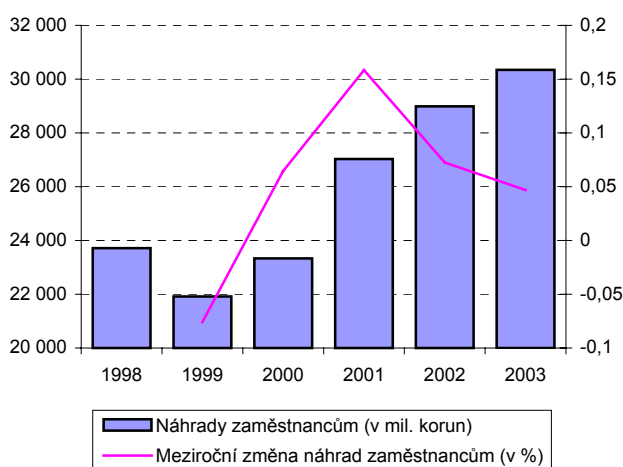
3. Zahraniční pracovníci v české republice

- Mzdy cizinců v ČR spolu se sociálními příspěvky jejich zaměstnavatelů překročily v roce 2003 poprvé třicetimiliardovou hranici**

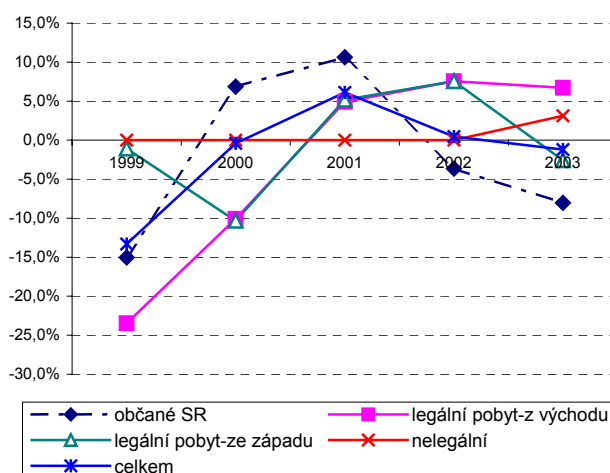
Nerezidenti si v roce 2003 vydělali v České republice zhruba 23,9 mld. korun. Spolu s 6,5 mld. korun ve formě sociálních příspěvků jejich zaměstnavatelů tak v roce 2003 celkové náhrady zahraničním zaměstnancům (graf č. 18) poprvé překročily třicetimiliardovou hranici (30,3 mld. korun). Proti roku 2002 jde o růst o 4,7 %. Pro vývoj zaměstnanosti cizinců v ČR je typické, že objem peněz vyplácených v podobě náhrad zahraničním pracovníkům od roku 1999 stále roste, ovšem dynamika tohoto růstu se snižuje.

Pracovní příjmy cizinců v České republice v roce 2003 vzrostly, zatímco počet zahraničních pracovníků meziročně klesl o 1,2 %. Znamená to, že objem náhrad na jednoho zahraničního pracovníka v průměru za rok 2003 vzrostl.

Graf č. 18 Vývoj náhrad nerezidentům

Graf č. 19 Vývoj meziročních změn počtu nerezidentů pracujících v ČR (v %, stavy ze 4. Q)

Pramen: ČSÚ, MPSV, vlastní propočty

3.1. Trendy v počtu nerezidentů přicházejících za prací

- Počet občanů cizích zemí pracujících v ČR stagnuje poslední tři roky na úrovni přibližně 140 tis. osob**

V roce 2003 podle odhadů velmi mírně klesl celkový počet nerezidentů zaměstnaných v ČR (graf č. 20). Pracovalo zde přibližně 140 tis. cizinců proti necelým 142 tis. z roku 2002. Tuto skutečnost ovlivnil především úbytek pracovníků ze Slovenska, jejichž počet meziročně klesl (v přepočtu na roční průměr ze čtvrtletních stavů ovlivněných sezónností) o více než 9 % na 57,5 tis. osob. To lze zčásti vysvětlit i vysokou úrovní nezaměstnanosti v příhraničních okresech severní a jižní Moravy.

Počet občanů Slovenska pracujících v ČR podle průměrných ročních stavů klesl v roce 2003 výrazněji než v roce 2002, kdy došlo k úbytku o 3,7 %. Také počet cizinců ze západu zaměstnaných v České republice zaznamenal v roce 2003 mírný pokles o 2,6 % na 7,5 tis. osob.

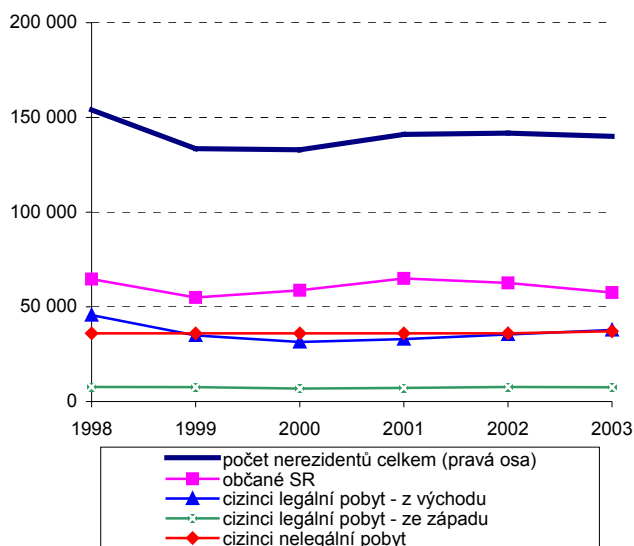
- Zhruba polovinu z nich tvoří nerezidenti z východu s legálním pobytem, další necelou třetinu pak občané Slovenska**

Počet pracovníků z východu v roce 2003 naproti tomu relativně silně vzrostl, a to jak v případě legálních, tak i nelegálních pobytů v České republice (o 6,7 %, resp. 3,1 %). V roce 2003 tak pracovalo v ČR celkem 74,9 tis. cizinců z východu (údaj neobsahuje počty občanů Slovenska). Zatímco koncem 90. let počet cizinců z východu zaměstnaných v České republice meziročně stále klesal, od roku 2000 dochází k dalším nárůstům.

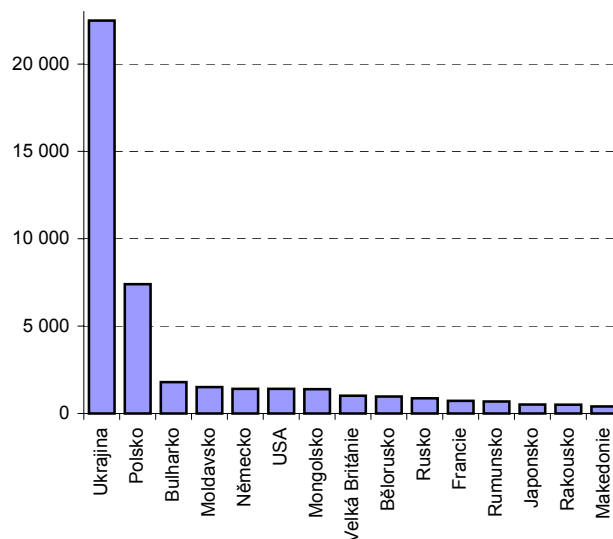
Na poklesu počtu nerezidentů zaměstnaných v ČR se podílel především výrazně nižší počet slovenských pracovníků (úbytek o více než 8 %) a také cizinců ze západu (úbytek o 2,6 %). Naproti tomu cizinců s legálním pobytem přicházejících z východu pracovalo v roce 2003 v České republice o 6,7 % více než v roce 2002. Podle odhadů stoupl i počet zaměstnaných cizinců s nelegálním pobytem (o 3,13 %).

Kromě sníženého počtu slovenských občanů, kteří jsou pouze registrováni na českých úřadech práce, ubývá také vydaných pracovních povolení Bulharům, Moldavanům, občanům USA, Britům, Rusům a Rumunům. Naopak přibývá vydaných pracovních povolení pro občany Ukrajiny (o 13,7 %), Mongolska (o 25 %, ovšem z velmi nízkého základu), ale i Rakouska, Německa, Polska a Francie.

Graf č. 20 Vývoj počtu nerezidentů pracujících v ČR (v tis. osob)

Graf č. 21 Počet vydaných pracovních povolení podle národnosti nerezidentů (k 31. 12. 2003)

Pramen: MPSV

3.2. Zahraniční pracovníci podle národnosti

- **Občanů Ukrajiny pracovalo v ČR legálně koncem roku 2003 více než všech ostatních nerezidentů s pracovním povolením dohromady**

V celkovém počtu zahraničních pracovníků v České republice dominují občané Ukrajiny, kterých zde v roce 2003 pracovalo 22,5 tisíce. Jejichž počet stále roste, když v roce 1998 působil v ČR 19,3 tis. osob. Podle údajů z prosince roku 2003 vydalo Ministerstvo vnitra více než polovinu z celkového počtu všech pracovních povolení právě občanům Ukrajiny (52,2 %), jak je zřejmé z grafu č. 21. Přitom ještě v roce 2001 činil jejich podíl 48,6 %.

Druhou nejvíce zastoupenou skupinou zahraničních pracovníků s vydaným pracovním povolením jsou občané Polska. Jejich počet v průběhu jednotlivých čtvrtletí roku sezónně výrazně kolísá. Trend za poslední tři roky zaznamenává mírný růst (z 6 661 osob v prosinci 2001 na 7 403 v prosinci 2003). V České republice získali v roce 2003 ve formě náhrad celkem 1,8 mld. Kč.

Následuje skupina zemí, jejichž občané pracují v ČR v počtu od jednoho do dvou tisíc – v pořadí podle počtu osob jde o Bulhary, Moldavany, občany USA, Němce, Brity a Mongoly. Občané z ostatních zemí pracují v ČR v počtu od 400 do 1 000 osob. Jedná se o občany Běloruska, Ruska, Rumunska, Francie, Japonska, Rakouska a Makedonie (graf č. 21).

Ukrajinců s pracovním povolením (22 489 osob) tak působil v České republice v závěru loňského roku více než zbylých národností cizinců dohromady (20 597 osob). Občanů Slovenska v režimu registrace však pracuje v ČR stále dvaapůlkrát více než občanů Ukrajiny.

- **Slovenští občané pracují ve zvláštním režimu – bez pracovního povolení, pouze s registrací. Případá na ně téměř**

Občané Slovenska jsou při práci v ČR pouze registrováni: nepracují podle vydaného povolení k zaměstnání. Jejich počet kolísá jak v průběhu roku v souvislosti se sezónními pracemi, tak i ve sledovaném období posledních šesti let s tím, že od roku 2000 relativně stagnuje v rozmezí 58 až 63 tisíce osob. Nejvyšší meziroční přírůstek (registrované stavy ke konci prosince daného roku k témuž období předešlého roku) lze pozorovat v roce 2000, kdy činil téměř 20 %. K největšímu poklesu došlo naopak v roce 1999, kdy se počet občanů Slovenska zaměstnaných v ČR snížil o 13,4 %.

**polovina peněz
vydělaných
neřizidenty v ČR**

Podle regresní analýzy však byly počty slovenských pracovníků v letech 2002 a 2003 pod úrovní regresní přímkou posledních šesti let.

Na občany Slovenska připadá téměř polovina z celkové sumy peněz, které si cizinci vydělají v České republice. V roce 2003 představoval úhrn náhrad 12,2 mld. korun.

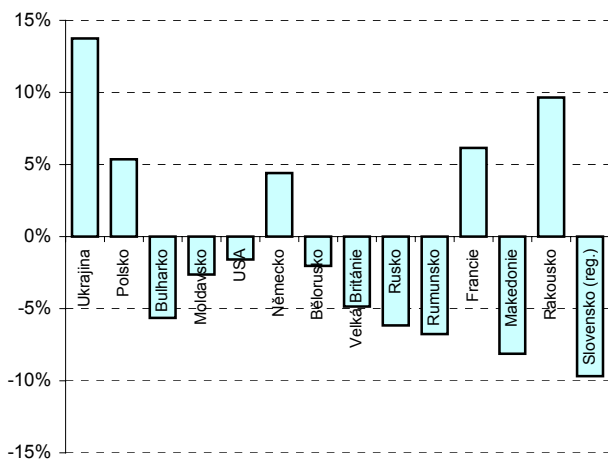
**• Občané
Slovenska mají
prakticky otevřený
pracovní trh**

Vstup a pobyt občanů Slovenské republiky na území České republiky po přijetí obou států do Evropské unie zůstane v zásadě nezměněn.

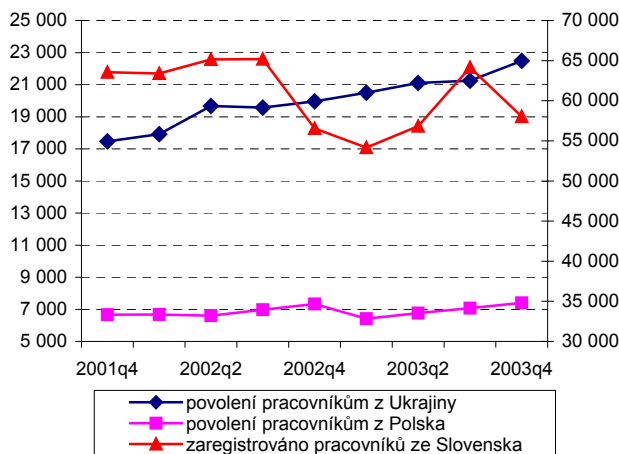
Ministerstvo vnitra ČR v materiálu o soudobé migraci ze září 2003 však upozorňuje na značný migrační potenciál pauperizovaných Romů na Slovensku. Ten se v současnosti realizuje jen zčásti, ale přesto přispívá k fixaci zón sociálního vyloučení a deprivace. Jeho prognóza je podle Ministerstva vnitra ve vztahu k českému území velkou neznámou a lze jen stěží předpokládat, že vstup do EU tento potenciál omezí.

V současné době je romská pracovní migrace do ČR krátkodobá, organizovaná hlavně romskými podnikateli – občany ČR nebo Slovenska. Najatí dělníci jsou většinou řádně nahlášení na domovských sociálních úřadech. Výdělek schraňují a odvázejí rodinám. Materiál ministerstva také podotýká, že mezi romskými migranty zatím dnes není široce známa možnost nárokovat dávky státní sociální podpory po roce přechodného pobytu v České republice a podpory v nezaměstnanosti dané vstupem do EU. Případné rozšíření takovéto informace povede podle ministerstva k posílení tzv. pull faktoru a může nynější situaci změnit.

**Graf č. 22 Průměrná meziroční změna v počtu
vydaných pracovních povolení
neřizidentům v letech 2001 až 2003**

**Graf č. 23 Vývoj počtu platných povolení
k zaměstnání vydaných cizincům**

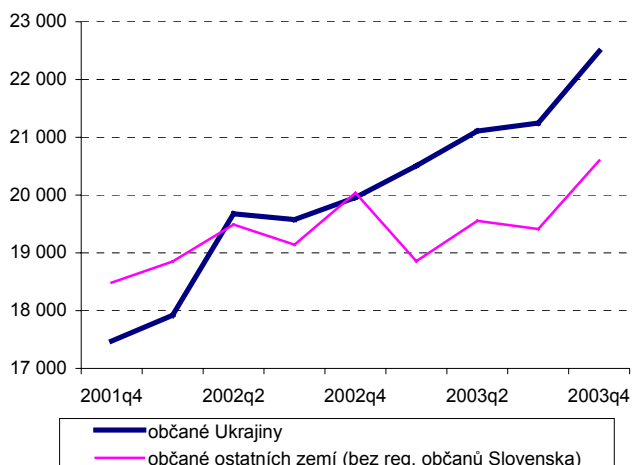
Pramen: MPSV, vlastní propočty

**• Cizinců ze
západu pracuje
v ČR přibližně 16 %
z úhrnu všech
zaměstnaných
neřizidentů**

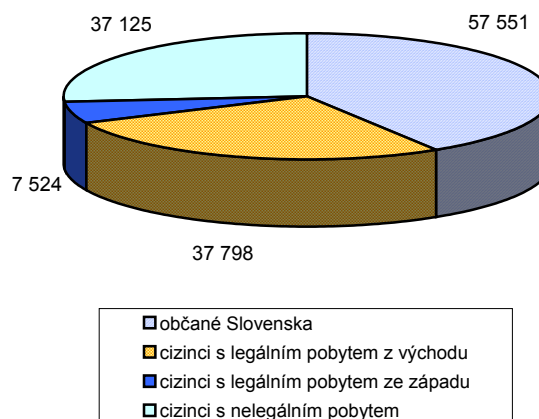
Koncem 90. let převažovali ve skupině pracovníků přicházejících z jiné než východoevropské a asijské provenience občané Německa, kterých v ČR pracovalo každoročně přibližně 1 500 osob, na druhém místě pak občané USA (o něco méně než 1 400 osob) a dále občané Velké Británie, Francie, Rakouska a Nizozemí. V posledních letech se však počet Němců pracujících v ČR o něco snížil a v letech 2002 a 2003 se drží na úrovních kolem 1 400 osob ročně, stejně jako v případě pracovníků z USA.

Z cizinců zaměstnaných v ČR při legálním pobytu připadalo v roce 2003 jen 16 % na pracovníky ze západu, když v letech 1999 až 2002 jejich podíl stagnoval na necelých 18 procentech. V roce 1998 se na úhrnném počtu legálně pracujících v ČR podíleli zhruba 14 procenty.

Graf č. 24 Vývoj počtu nerezidentů zaměstnaných v ČR (počet vydaných pracovních povolení)

Graf č. 25 Nerezidenti zaměstnaní v ČR v roce 2003 (vydaná pracovní povolení)

Pramen: MPSV

Dílčí závěr

V roce 2003 dosáhl úhrnný objem mezd zahraničních pracovníků zatím nejvyšší úrovně. Vyplacených téměř 23,9 mld. korun spolu se sociálními příspěvky jejich zaměstnavatelů v částce 6,5 mld. korun dává dohromady objem náhrad zachycujících náklady na práci cizinců v bilanci služeb běžného účtu platební bilance ČR v celkové výši přes 30,3 mld. korun. Z toho 11,8 mld. korun připadá na občany Slovenska, 6,6 mld. na občany Ukrajiny a 1,8 mld. na občany Polska.

Při tomto růstu objemů peněz přitom počet zahraničních pracovníků meziročně nepatrně poklesl na 140 tis. osob, takže se průměrná mzda na pracovníka za rok 2003 zvýšila. Na poklesu počtu nerezidentů zaměstnaných v České republice se podílel především výrazně nižší počet migrantů za práci ze Slovenska (o více než 8 %) a také cizinců ze západu (o 2,6 %). Naproti tomu cizinců s legálním pobytem přicházejících z východu pracovalo v ČR v roce 2003 o 6,7 % více než v roce 2002 a podle odhadů stoupl i počet zaměstnaných cizinců s nelegálním pobytem v České republice (o 3,13 %). Nejvíce nerezidentů pracovalo v ČR v roce 1998, kdy jejich počet dosáhl 154 tisíc osob, z toho 65 tisíc přišlo za práci ze Slovenské republiky.

Občané Slovenska mají v České republice prakticky otevřený pracovní trh. Tento fakt společně s malou jazykovou bariérou a znalostí českého prostředí, větší poptávkou na pracovním trhu a lepší možností výdělků udržuje práci v České republice stále atraktivní. Míra nezaměstnanosti je na Slovensku v porovnání s ČR stále téměř dvojnásobná.

Trvale roste příliv pracovníků z Ukrajiny. V roce 2003 jich bylo více než všech zaměstnaných cizinců ostatních národností dohromady, s výjimkou občanů Slovenska registrovaných bez nutnosti pracovního povolení. Počty Ukrajinců tak poprvé přesáhly 50 % úhrnného počtu všech cizinců s vydanými pracovními povoleními v ČR.